



**АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ
КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ**

Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

Изх. № 199/15.07.2021 г.

**ДО
ПРОФ. НИКОЛАЙ ДЕНКОВ,
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И
НАУКАТА**

ОТНОСНО: *Проект на Национална карта на висшето образование в Република България (НКВОРБ), разработена в съответствие със Закона за висшето образование и Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 - 2030 година*

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

С приемането на последните промени в Закона за висшето образование през 2020 г. беше утвърдено разработването и въвеждането на Национална карта на висшето образование на Република България (НКВОРБ). От друга страна - Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 - 2030 година предвижда информацията от Картата да се използва за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите, както и за допълнително развиване на системата за контролиран от държавата субсидиран прием в държавните висши училища, в съответствие с националните и регионални потребности и с прогнозите за бъдещо развитие на пазара на труда.

Асоциацията на индустриалния капитал в България подкрепи въвеждането на НКВОРБ още чрез подкрепата на промените в Закона за висшето образование като инструмент, който да даде актуална картина на състоянието на висшето образование в България – неговата териториална структура и да идентифицира потребностите от специалисти на национално и регионално ниво, да насочва държавния план-прием във висшите училища в съответствие с потребностите на икономиката и обществото и да послужи за разработването на политики и мерки за постигане на поставените цели. Именно затова и в рамките на отворената процедура за обществено обсъждане АИКБ **изразява своята подкрепа** за своевременно приемане на НКВОРБ. Ние оценяваме усилията на ръководения от Вас екип за обективна и широка дискусия по предложените параметри на Методиката и на самата карта, като се обърнахме към нашите членове с молба за даване на предложения и бележки за подобряване на качеството на документа.

Оценяваме работа, която е извършена до момента от назначения от Вас екип, **но считаме, че са налице някои слабости, които водят или могат да доведат до неправилни политически решения** и да поставят редица висши училища в неизгодна ситуация противно на обществения интерес. От друга страна, тези слабости могат да предизвикат необосновано увеличение на държавния план-прием по някои специалности

за сметка на намалението на други такива, които са жизнено важни за функционирането на българската икономика. Следва да имаме предвид, че висшето образование (платено от държавата т.е. от данъкоплатците) не е самоцел, а инструмент за задоволяване на определени потребности най-вече в областта на пазара на труда и повишаване шансовете на младите хора за качествена заетост.

В тази връзка отправяме следните предложения и коментари, които бихме желали да бъдат взети предвид във финалния вариант на НКВОРЪ, или в краен случай при нейното актуализиране след година:

1. Следва да се добавят критерии в Методиката за разработване на картата, които да дават реална връзка с потребностите на пазара на труда. В момента картата дава една моментна картина на работни места, заети от висшисти, но не дава яснота дали те реално са заети по специалността си, нито какви са изискванията за заемане на тези работни места. Следва да се добавят критерии, които представят, от една страна, броя студенти по специалности, а от друга - броя и вида на работните места, които са заети в момента и изискват конкретна специалност от професионалните направления на висшето образование. Този критерий, тази съпоставка ще даде възможност да се направи оценка на работните места, които в следващите години ще се освободят (поради пенсиониране) и на необходимия брой студенти от съответната специалност, които могат да ги заемат. В момента близо 130 000 работни места, по данни на МТСП, изискващи средно образование, се заемат от висшисти по различни причини. В същото време има незадоволено търсене на инженери. Това се дължи основно на липсата на работни места, изискващи определени специалности, за сметка на други, които остават свободни поради липсата на дипломирани студенти по определени специалности. Липсата на описания критерий само би задълбочила описания проблем. Същевременно има специалности, които са уникални за едно висше училище, но съгласно настоящата методика не се предвижда увеличаването на план-приема по тях, а може да се стигне и до намаляване. Това засяга някои от техническите висши училища, които попадат в район от тип Г.
2. Вторият съществен проблем в методиката е **средното изчисляване на осигурителния доход на работещите в различните населени места**. Избраният критерий деформира получените резултати, тъй като по например търсени специалности, по които повечето от завършилите студенти се реализират в малки населени места, полученият по-нисък доход определя по-лошо класиране на съответната специалност. Необходимо е поставянето на коефициент, чрез който да се постигне адекватно сравнение. Такъв критерий може да бъде „коефициент на покупателната способност“ или чрез съотнасяне на осигурителния доход към средния за региона. Осредняването на осигурителните доходи може да създаде

допълнително негативни нагласи у кандидат-студентите за тяхната последваща реализация и съответно избор на професия.

3. **Направеното от нас предложение в т. 1 е изключително важно да бъде отразено в кратък срок** – то е съществено за подобряване качеството на Методиката и ако не бъде направено сега, то перспективата това да бъде направено след 5 години може да доведе до редица негативни последици. Затова заложеното актуализиране на Методиката на 5-годишен период е твърде много време, през което могат да настъпят редица фактори, които да доведат до промяна в нуждите на пазара на труда. **Предлагаме да се прави актуализация на Методиката ежегодно.** Причините за това са, че в следващата една година предстои да видим до какви резултати ще доведат дадени насоки и как ще се използва самата карта като инструмент. Това ще даде и насоки за последващо развитие на Методиката, за което не бива да се изчаква още 5 години.

За да изпълни поставените цели, НКВОРБ следва да отразява факта, че структурните несъответствия на пазара на труда не са индикатор за евентуална безработица или спиране на производството в даден отрасъл, **а индикатор за известно разминаване между наличния човешки капитал и необходимия в отделните икономически сектори.** Тенденцията към работни места на всички нива, които изискват засилено прилагане на нерутинни умения, ще продължи и много от традиционните работни места, доскоро изискващи прилагане на физически или рутинен труд, ще бъдат изместени от такива, свързани с нови компетентности основно от областта на инженерните и природоматематическите науки.

Затова освен предложените промени в Методиката, следва да се добави в Раздел 4 на картата и **насока за повишаване на интереса и привлекателността на търсени от бизнеса специалности** съвместно със социалните партньори и браншовите организации. Стъпка в тази посока са стартиращите проекти по ОП НОИР 2014 – 2021 за модернизация на висшите училища, но тази насока следва да бъде припозната от Министерство на науката и образованието и да се превърне в устойчив механизъм за привличане на кандидат-студенти към специалности, необходими на българската икономика. От това зависи не само устойчивостта на сега действащите предприятия, но и увеличаване на потенциала на България за привличане на чуждестранни инвестиции и превръщането на българската икономика в конкурентна. България е на последно място според Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото, като основно причина за това са ниските нива на дигитални умения и знания на населението. Считаме, че чрез НКВОРБ ще имаме още един работещ инструмент за преодоляване на този проблем, но за целта следва да се приеме наистина обективен и работещ механизъм, който отразява всички неравновесия и специфики на регионалните пазари.

25
години



**АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ
КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ**

Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

Разчитаме, че направените предложения и дадени аргументи ще предизвикат преразглеждане на настоящата Методика и чрез отразяването им (сега или при актуализацията ѝ след година) постепенно ще се постигне реална регулация на висшето образование, съобразено с нуждите на българската икономика и общество.

С УВАЖЕНИЕ,

**ВАСИЛ ВЕЛЕВ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УПРАВИТЕЛНИЯ
СЪВЕТ НА АИКБ**